

J.M.
Troska:

Záhradný ostrov

Copyright © J.M.Troska - heirs c/o DILIA, 2014
Cover design © OOA-S, o.s, 2014

ISBN 978-80-7486-090-4 (ePub)

ISBN 978-80-7486-091-1 (mobi)

ISBN 978-80-7486-092-8 (PDF)

Obsah

Vážné rozhodnutí	5
Odjezd	11
Černý cestující	16
Brána nářku mrtvých.....	23
Uvítání na Patru	27
Kóta 12.....	34
Tajemná loďka	42
Dobrodružství v kráteru	49
Mořské panny a hrozivé úklady	55
Zrádce	62
Přípravy k obraně	72
Misionářova chata.....	77
Hrozný osud Jana Falty	83
Příšerný rozsudek.....	91
Očista kóty 12	98
Poslední přípravy	105
Konec Patrie.....	112
Nejkrásnější drahokam.....	118

Děkujeme za pomoc těmto spolupracovníkům:
Dilii za laskavé zprostředkování práv
Ferrymu za přípravu obálek
a Xtrance za dodání textových podkladů.

VÁŽNÉ ROZHODNUTÍ

Jak už po mnoho dní, tak i dnes přinesla ranní pošta továrníku Faltovi jen trpké zklamání a starosti.

Či měl snad mít radost nad ráznými, výhružnými upomínkami svých věřitelů? Měly ho zaujmout nabídky, které nemohl přijat, protože neměl k nákupu ani peníze, ani naději, že v nynější krizi zboží se ziskem prodá? Mohl se radovat, když na jeho vymáhání pohledávek odpovídali dlužníci vyrovnávacím řízením, výkazy došlých platů u banky a poštovní spořitelny byly stále hubenější a také objednávky zboží povážlivě řídly?

Dnešní pošta mu opět přinesla dvě bomby v podobě advokátních upomínek o značné obnosy. Zaplatí, tolik ještě v bance má! Ale – jak bude dále, za týden za měsíc...?

Když otvíral tuto smutnou korespondenci, spatřil pojednou obálku, která se již svým podlouhlým tvarem lišila od obvyklých obchodních dopisů. Podle známek poznal, že dopis byl odeslán z Oceánie a z poštovního razítka vyčetl SUVA. Na rubu obálky pak přečetl jméno odesílatele:

CHARLEY FALTA, Patria, Fiji-Islands.

„Ach, Bože! Tohle je překvapení! Bratr mi píše!“ řekl radostně a chvatně rozřízl tuhou obálku. Dopis byl velmi obšírný:

Drahý bratře!

Jistě si řekneš: pěkný bratr! Nepsal mi celých pět let.

Uznávám částečně oprávněnost této výtky. Ale snad mi promineš a pochopíš, vysvětlím-li Ti příčinu, která, doufám, Ti ukáže, že nebylo „sejde z očí, sejde z mysli“, ale dosti závažné okolnosti, které mne uvrhly do víru těžkých starostí a mimořádné práce.

Jak vidíš z mé adresy, nejsem už na ostrově Kandavu, kam jsem se z Turnova původně vystěhoval před čtrnácti lety se svou ženou, abych převzal farmu, již nám oběma odkázal v závěti zemřelý strýc. Ty ses tehdy velkomyslně vzdal svých nároků na dědictví, ježto ses nechtěl vystěhovat z vlasti a vzdát se zavedené, naším otcem vybudované továrny.

Naše povahy se různily: Tys zdědil po otci obchodního ducha, klid, rozvahu a všechny vlastnosti, které jsou nezbytné pro průmyslníka; proto Ti zcela správně otec odkázal závod. Já jsem už od mládí jevil lásku k hospodářství; a tu otec moudře mi zajistil existenci a zakoupil pro mne v Turnově statek. Kdyby nebylo mých dobrodružných choutek, v něž se zvrhla snivost, zděděná po naší zemřelé matce, byli bychom dosud žili v Turnově, v

úzkém rodinném styku, neboť podle Tvého návrhu jsme mohli zdejší strýcovo dědictví prodat.

Ale já jsem byl vždycky blouznivý snílek, ježž lákaly tropické kraje. Prodal jsem tedy svůj statek v Turnově a vystěhoval se se ženou na Fidži.

Jak jsem Ti už psal před lety, neprohloupil jsem, neboť farma byla velmi rozlehlá. Podle evropského měřítka to byl velkostatek a jeho výnos byl více než dobrý.

Píši v minulém čase, neboť onu farmu – už nemám. Byl jsem ji nucen před pěti lety prodat zástupci anglického guvernéra v Suvě na ostrově Viti-Levu, který jediný mohl účelně čelit vzbouřencům pohanské sekty TUKA, jež je ve stálém odboji proti anglické vládě. Guvernéra chrání vojenská posádka.

Vysvětlím Ti to podrobněji:

Vzbouřenci byli původně shromážděni na ostrově Viti-Levu kolem posvátného vrchu Kauvadry. Poněvadž však v Suvě, hlavním městě ostrova Viti-Levu a souostroví Fidži, sídlí anglický guvernér, byli vzbouřenci z Viti-Levu vypuzeni a uprchli na ostrov Kandavu.

To se stalo před šesti lety. Do nejdelší smrti nezapomenu na peklo, které jsem prožil za rok, nežli mne vysvobodil prodej farmy! Neminulo týdne, aby moje farma nebyla přepadena členy sekty, zfanatizované až k šílenství. Byly to stálé boje, v nichž zahynulo mnoho lidí z mé farmy. Sekta nešetřila ani domorodce.

V tom roce jsem byl rozhodnut, že se vrátím do Čech,

Ale osud – dnes nevím, zdali dobrý, či zlý – rozhodl jinak, zástupce guvernéra mně při koupi farmy nabídl výměnu: malý ostrůvek asi šest kilometrů na východ od Kandavu v rozloze několika čtverečních kilometrů. Když jsem si jej prohlédl, byl jsem unesen: pravý ráj!

Všecka území souostroví Fidži jsou velmi úrodná a malebná. Větší ostrovy jsou sopečné a zvětralá láva je výbornou prstí; menší jsou korálové a kolem každého se vinou korálové útesy s pohádkově krásnými lagunami a atoly. Poskytují nevýslovně krásný pohled, ale tvoří také bezpečnou ochranu proti nájezdu nevídaných člunů, jimž příboje a prudké mořské proudy znesnadňují přistání.

Zvláště můj nový domov, který jsem nazval latinským jménem PATRIA, česky VLAST, je jimi chráněn jako nedobytná tvrz. Jen jediný uzoučký záliv umožňuje přistání a ten lze lehkou ovládnout.

Podnebí je zde, jak víš, tropické, velmi zdravé; zimnice a jiné nakažlivé nemoci, jinak v tropech obvyklé, jsou zde neznámé.

Můj ostrov má krásné lesy a háje všech druhů palem, z nichž palma Kentia dosahuje výšky až třiceti metrů. Kromě datlí, kokosových ořechů a jiného tropického ovoce daří se na mých plantážích bavlníku, kávě, cukrové třtině, pomerančům, citronům, chininovníkům, kukuřici, tabáku, ananasům a

banánům, a v poslední době s úspěchem pěstují také čajovník. Na savanách se pasou stáda ovcí a angorských koz, krav a vepřů.

Tak je tomu dnes. Před pěti lety byl ostrov sice rájem, ale pustým, neobděláným.

Teď už jistě chápeš, proč jsem Ti nepsal: těch pět let bylo dobou úmorně práce a také – žalu! Moje dobrá žena zemřela před čtyřmi lety. Útrapy na Kandavu zničily její nervy, vyčerpaly sílu z těla i duše. Jsem tedy vdovec jako Ty, jemuž zlý osud předčasně vyrval věrnou družku života a matku Tvému jedinému synu Petrovi. Také moje jediná dceruška Vlasta osiřela. V tomto ohledu nás oba stihl stejně krutý osud.

Na své farmě zaměstnávám několik set dělníků, vesměs sice domorodců, ale zcivilizovaných. Zrušil jsem na svém ostrově otroctví, jinak na Fidži všeobecné. Zavedl jsem však železnou kázeň, která by se z evropského hlediska zdála diktátorskou, ale zde je nezbytná. Podařilo se mi úplně odstranit kanibalství, dokonce i proslulé „tabu“ – zvyk považovat osoby a věci dočasně i trvale za nedotknutelné.

V neděli dělám misionáře. Skoro všichni moji dělníci přijali již křesťanské zásady, což je jistě značný mravní úspěch.

Jediné, čím se moji domorodci neliší od svých druhů na ostrovech, je úbor: odívají se jen šátky a zástěrami z trávy a listí a zdobí se náhrdelníky a náramky ze zvířecích zubů, z mušlí a z pestrých ptačích per. V tom však není třeba činit změnu, neboť zde vládne stále léto. Od května do října je sucho, pak nastane deštivé počasí, ale teplota se skoro nezmění.

A teď, můj drahý Jene, přicházím k pravému účelu svého dopisu:

Otec jezdil za nákupem drahokamů do Afriky, na Madagaskar a do Indie. Z Tvých dřívějších dopisů vím, že ses neodvážil k takové cestě, což je myslím chyba. Uznávám sice obtíže i nebezpečí takového cestování, ale myslím, že výtěžek je vynahradí. Víم přece, jaký zisk pro otce měla každá taková cesta. Ty ses na studiích naučil dobře franštině i angličtině. Proč by ses tedy nepokusil prospět svému závodu, zvláště když Tě zvů – k sobě?

Ano, milý Jene, zvů Tě k návštěvě mého ostrova. Úspěch Ti je zajištěn. Abych nebyl rozvláčný:

Na mém ostrově je kráter vyhaslé sopky. Je to sice malý vrch, ale jícen kráteru je nesmírně hluboký.

Spustil jsem se jednou pomocí lana do hloubky asi sta metrů. Vylovil jsem odtud překrásné krystaly ametystů, valounky karneolů, chrysoprasů a dokonce několik malých topasů. Ba v jednom úlomku lávy jsou dvě zrnka rubínů. Nijak mne to nepřekvapuje, neboť v kráteru vyhaslých sopek nejsou polodrahokamy i drahokamy vzácností.

Nechci Ti posílat svůj nález, ježto by se značně zdražil dopravou a clem. Ale už cena těchto maličkostí Ti zaplatí cestovní výlohy. Přijmeš je ode mne

darem. Já je nepotřebuji, žiji v tak dobrých poměrech, že o toto zboží nemám zájmu.

Učiniš mi tu radost? Snažně Tě prosím! Neviděli jsme se již čtrnáct let a – mně se velmi stýská. Sám Tě navštívit nemohu, neboť farmu nemohu nechat bez dozoru. Nevěřím tak zcela duševní proměně svých dělníků, kteří jsou přes všecko – divoši. Mohl bych snadno po návratu najít farmu v sutinách.

Chceš-li mou radost korunovat, přivez se sebou Petra. Počítám, že je mu osmnáct let, Vlastička je mladší. Hovoří plynne česky, ježto s ní jinak nemluví. Zná však také anglicky a zdejší nářečí domorodců. Je to děvče, ale udatné a smělé jako kluk.

Chápeš, jakou radost by měla z návštěvy svého strýčka a bratrance? A Petr by Ti byl jistě také vděčen za výlet do tropických krajín, o nichž přece sní každý hoch.

Vlastičce zatím nic neřeknu. Nesmím v ní budít naději, její zklamání by pro ni bylo bolestné. Počkám na Tvé rozhodnutí. Splníš mou prosbu? Vyhovíš mému pozvání? Chci doufat a s napětím a touhou čekám na Tvou zprávu.

Vřele Tě líbá, drahý Jene, Tvůj bratr

Karel

Falta seděl strnule nad dopisem. Jako vždy, měla i teď jeho vyholená tvář kamenný výraz, z něhož by nikdo nevyčetl myšlenky, které mu vířily hlavou. Celý jeho zjev byl vzorem statného padesátníka a rozvážného muže.

Rozhodně je bratrovo pozvání lákavé. Ne snad proto, že by se setkal po čtrnácti letech s bratrem a poznal svou mladičkou neteř, Falta už dávno nebyl sentimentální a ztratil smysl pro rodinné vztahy. Všecky tyto city v jeho srdci odumřely, byly udušeny obchodními starostmi a životem.

Továrník Jan Falta měl vždy na zřeteli jen prospěch svého závodu, který byl celým jeho evangeliem, neboť ho živil.

Nelze však říci, že byl sobec. Naopak: Falta byl až úzkostlivě spravedlivý a dbalý své bezvadné pověsti charakterního muže a poctivého průmyslníka a jeho zaměstnanci byli zcela spokojeni se svým šéfem. Nejlépe to dosvědčovala řada starých pracovníků, kteří dosluhovali už z doby, kdy on sám u svého otce byl ještě jen jakýmsi ředitelem. Mezi nimi byl také dílovedoucí Žlábek a účetní Vališ.

Ti dva již také překročili padesátku a vedli vlastně závod. Byli tak zapracovaní, poctiví a věrní, že se na ně mohl úplně spolehnout.

Tato okolnost přispívala k rozhodnutí, aby přijal pozvání svého bratra. Nemusí mít starosti. Továrna jeho nepřítomností nijak neutrpí, jako neutrpěla, když cestoval jeho otec v době, kdy on byl ještě na studiích.

Bude však potřebovat na cestu peníze. A mnoho. Celý kapitál. Nejen na cestovní výlohy, ale také k nákupu drahokamů, neboť se nemůže spokojit s

tím, o čem mu bratr píše. Taková cesta až na druhou půli světa musí nejen krýt vydání, ale přinést přiměřený zisk. Nenajde-li tedy dost zboží na Fidži, zastaví se na Madagaskaru a snad také v Indii. K tomu potřebuje nejméně sto tisíc.¹ A to ještě musí nakupovat jen u domorodců, kteří neznají rozdíl mezi pravými drahokamy a broušenými sklíčky, z nichž překrásně zhotovené „šperky“ jim dá výměnou. Ještě více získá, zaplatí-li domorodcům lacinými látkami a pestrými oděvy, nožíky, zrcátky, hračkami a jinými třetami, jak to činil jeho otec.

Fidžané věří v kouzla jako všichni divoši. Nuže, nakoupí laciné kouzelné předměty: eskamotérské věci, prskavky a ohňostroje.

Ale – sto tisíc!

Nu, vypůjčí si v bance. Banka mu neodřekne, vysvětlí-li jí účel půjčky. Vždyť je členem bankovního výboru, městské rady a zastává mnoho jiných čestných funkcí. O jeho peněžní tísní dosud veřejnost neví.

Ano, pojede! Nic neztratí, může jen získat. Konečně – je to jediné možné východisko, jediná naděje na záchranu závodu a existence jeho i zaměstnanců.

Falta uložil bratrův dopis do zásuvky stolu a odešel do banky.

Ředitel banky ho přijal vlídně a se zájmem vyslechl jeho žádost.

„Musím záležitost přednést na schůzi správní rady,“ řekl a s úsměvem dodal: „Mohu vám však už předem zaručit příznivý výsledek. Jsme přece ve spojení už za vašeho pana otce, a známe tedy dobře váš podnik. Víme také, promiňte mou upřímnost, o tísní vaší továrny: to je však přirozený důsledek všeobecné krize, jež je přechodná. Musím vám však také dát důtku, milý pane továrníku, že jste se už dříve neodhodlal k takovému nákupu. Vždyť jen takový způsob nakupování založil jmění vašeho otce.“

„Ano, uznávám to,“ přikývl Falta potěšen slibem ředitele, jehož slovo mělo u správní rady vždy rozhodující vliv. „A kdy se dovím výsledek?“

„Ještě dnes k večeru vám zatelefonuji,“

„A což... mohl bych snad... dostat více?“

„Hm... nesmíme přepínat... ale... kolik?“

„Sto padesát tisíc.“

„Hm-no, pokusím se,“ přikývl ředitel po krátkém přemýšlení.

Večer vyslechl Falta ředitelovu zprávu.

„Tak, pane továrníku, půjčka vám byla povolena. Celých sto padesát tisíc. Navštivte mne zítra, abychom vyřídili formality. Podepíšete nám dlužní úpis s prohlášením pro knihovní vklad a směnky, načež vám částku vyplatíme,“

¹ Pozn. redakce: Příběh se odehrává ve třicátých letech našeho století.

Druhého dne zaplatil Falta nejnaléhavější dluhy a zbytek, přes sto tisíc, mohl věnovat na svou cestu.

Bylo právě 1. července a Faltův syn, osmnáctiletý Petr, překvapil svého otce výborným školním vysvědčením z obchodní akademie.

Petr byl sličný hoch tělem i duší. Vzrostlé, štíhlé tělo ukazovalo, že se bude postavou podobat otci, kdežto jemné rysy v oválné tváři s upřímným otevřeným výrazem modrých očí a vlnité plavé vlasy byly zřejmě dědictvím po matce. Jeho povaha pak byla smíšeninou otcovy energie a obchodní čilosti a matčiny jemnosti a snivosti.

Petrova povaha však nebyla ještě nijak vyhraněna. Dosud dělal svému otci jen radost. Tu však kalil Petřův ne právě pevný zdravotní stav: hoch byl hubený a pobledlý. Snad to bylo jen rychlým vzrůstem, avšak lékař Faltovi doporučoval, aby dal syna na prázdniny někam, kde by užil lesů a vody. Nejlépe by bylo na pobřeží Adrie.

Falta uvažoval:

Má chlapce poslat samotného k moři, zatímco on bude na Fidži? Uváží-li výlohy s Petrovým pobytem v mořských lázních a naproti tomu bezplatné pohostinství u bratra, nebyl rozdíl v cestovním značný. Vezme-li Petra s sebou, bude spojeno dobré s užitečným, neboť účastní-li se hoch cesty, nabude cenných životních i obchodních zkušeností.

Podnebí na Fidži je velmi zdravé: Petrovi tělesně prospěje a zkušenostmi hoch také získá. Vždyť bude jednou jeho nástupcem, šéfem závodu!

Falta se rozhodl:

„Petře, udělals mi radost Chci se ti odměnit: pojeděš se mnou na Fidži.“

„Opravdu, tatínku? Na Fidži! Až na jižní polokouli!“ zajíkal se Petr blahem.

„Naprosto vážně, Petře. Připrav se, za týden odjedeme. Dej si ušít šaty z bílého surového hedvábí. Ostatní nakoupíme v Praze.“

ODJEZD

Z Trutnova vyjeli 10. července. Kromě osobních zavazadel vezli s sebou šest beden s rozmanitými předměty, které jistě vzbudí zájem a nadšení domorodců.

Falta neodpověděl svému bratru na jeho dopis. Jednak by jeho zpráva o příjezdu nedošla dříve než oni, a také proto, že chtěl svého bratra překvapit.

Téhož dne vyjeli z Prahy nočním rychlíkem, ačkoliv to byla Petrova první cesta do ciziny a on byl pochopitelně zvědavý na celní a pohraniční formality, nedočkal se jich. Usnul ve spacím voze, již když se blížili k Táboru, a probudil se až ve Štýrském Hradci, malebně rozloženém na obou březích řeky Mury.

Pak se nestačil Petr obdivovat úchvatné kráse Alp, které za Lublaní vystřídal Kras se svými proslulými nálevkovitými prohlubněmi a propastmi. V nich mizely v divokých peřejích a vodopádech potoky a řeky, jež se opodál opět objevily a tvořily hluboká jezírka, lemovaná balvany a rozeklanými, ostrými hroty zvětralého bílého vápence, v jehož jizvách se rděla pověstná červená hlína, terra rossa.

V bílých vápencovitých skalách se černaly jícny tajemných jeskyní a chodeb...

Úchvatný pohled byl často přerušen tunely, kterými se vlak řítí jakoby do útrob země.

Za soumraku sjížděli po skalnatém svahu k Terstu. Dříve než se vnořili do bloků městských domů, naskytl se Petrovi na chvíli pohled na ztemnělou hladinu moře, jejíž obzor splýval v dálce s nebeskou bání a jež se v září měsíce leskla jako hedvábí a mihotala jako roztavené stříbro.

Konečně vlak stanul pod kopulí nádraží a cestující se vyhrnuli na peron.

Také Falta se synem, provázení nosiči, kteří se chopili jejich zavazadel, sestupovali do podchodu. Těsně před nimi kráčeli dva páni a jedna mladá dáma. Petr znal tuto elegantní trojici, neboť nasedla do téhož spacího vozu v Lublani.

Proud cestujících zvolna vystupoval po schodišti do vestibulu zdržován turniketem, kde jednotlivci odevzdávali jízdenky.

Konečně prošla trojice a za ní Falta s Petrem.

Ale vtom před nimi nastal rozruch.

Z obecnstva vystoupilo několik pánů v civilu, kteří obklopili trojici, ozval se tichý povel, jemuž následoval úzkostlivý výkřik mladé dámy a do zlostného zaklení vmísilo se cvaknutí pout. Dříve než se obecnstvo vzpamatovalo z překvapení, odváděli už detektivové dva spoutané elegány a jejich společníci k velikému krytému autu čekajícímu v podjezdu. V jeho vnitřku zmizela celá společnost a vůz ihned vyrazil vpřed.

„Co to bylo, tati?“ tázal se Petr.

„Podle všeho mezinárodní zločinci,“ odpověděl Falta.

„Jak je mohli poznat?“

„Milý hochu, v tom ohledu má policie na pomoc mnoho prostředků: telegraf, telefon, policejní rádio umožňují rychle upozornit cizinu a belinograf podá policii všech okolních států spolehlivou a dosti jasnou kopii fotografie. Snad provedli nějaký zločin v sousední Jugoslávii, odkud prchali do Itálie a netušili, že jsou stíháni. Zvláště v přístavních městech je mnoho mezinárodních šejdřů, kteří zde mají výbornou příležitost k úspěšné činnosti, ale zato je zde také policie velmi čilá a často se jí podaří skvělý lov,“ vypravoval Falta, zatímco je auto vezlo do hotelu.

Petr se ani nemohl dočkat rána. Hořel touhou spatřit moře, proslulý terstský přístav a loď, která je dopraví do dálného Orientu. Když se pak jeho touha konečně vyplnila, byla daleko překonána všechna jeho fantazie.

Za lesem vodních stožárů, seskupených v přístavu, mihotala se blankytně mořská hladina, na níž se tvořily stále se měnící stříbřité obrazce, plochy, křivky a závitnice. Tam, kde se nebeská bář skláněla k čáře nekonečného obzoru, pluly na lazurově modré hladině plachetnice jako běloskvoucí labutě; za obzorem pak vystupoval nad vodní čáru z jednoho bodu sloup dýmu, jako by tam z mořské hlubiny dýmala sopka. Záhy se však vynořil nad povrch komín a za ním trup parníku.

Opodál v odděleném přístavu kotvily dva válečné křižníky jako hroziví oceloví obři, plovoucí tvrže s věžemi a cimbuřimi, z nichž jako skácené komíny, zarudle se lesknoucí na slunci, čnely dlouhé hlavně děl.

Vedle těchto obrů vyčníval nad povrch oblý černý trup s věžičkou, nad níž se tyčila uzoučká roura, nahoře zobákovitě zahnutá; čelo tohoto tělesa vybíhalo v ostrou hranu. Petr pochopil, že je to ponorka a ta roura periskop, pátravé oko...

Ale nejmohutněji naň zapůsobilo, když u kamenného mola spatřil zaoceánskou loď připoutanou silnými lany. V první chvíli myslil, že je to továrna postavená u kamenné hráze, daleko vybihající do moře. Z dvou komínů stoupały k obloze šedé sloupy dýmu a v čele bílého trupu skvěl se zlatý nápis: ROMA.

Podle plavebních lístků, které obdrželi z cestovní kanceláře, Petr věděl, že tenhle nádherný obr bude na dobu téměř šesti týdnů jejich domovem. Podle jízdního řádu vypluje Roma už dnes.

Na molu bylo živo. Proud cestujících se hrnul k lodi a po schůdkách vystupoval na palubu, kam také konečně vystoupili Falta s Petrem. Kráčeli dlouhou chodbou podél řady číslovaných dveří, až jim konečně steward ukázal kabinu, která se podobala té, jakou měli v železničním spacím voze. Měla dvě

lůžka nad sebou a okrouhlé okénko, z něhož měli výhled na mořskou hladinu, lesknoucí se hluboko dole.

Odložili příruční zavazadla a vyšli, aby si prohlédli loď. Tu teprve Petr žasl nad rozsáhlostí lodního obra. Bylo tu celé bludiště chodeb a palubních průlezů se světlíky, schody a žebříky, spojujícími mezipalubí s palubami. Schodiště, po nichž se vystupovalo na vrchní paluby – velké terasy, byla chráněna před slunečním žářem napjatými, pestře pruhovanými plachtami. Odtud byl úchvatný pohled na přístavní ruch, na shon na spodní palubě, jež byla lemována záchrannými čluny, visícími v davitech, čili jeřáběch. Petr pozoroval dlouhá, šikmá ramena otáčivých lodních jeřábů, zvedající z mola těžké náklady, které pak byly spouštěny hluboko do nitra lodního skladiště. Nad vrchní palubu se tyčily pouze dva vysoké stožáry spojené anténou, dva mohutné komíny a na přídi velitelský můstek.

Na spodní palubě užasli nad společnou jídelnou, která by svou rozlohou a nádherou činila čest každé prvotřídní restauraci. Snad ještě více byli překvapeni koncertním a divadelním sálem, biografem, kuřáckým salonem, hernou, knihovnou a jinými místnostmi. O poschodí níž byla lodní nemocnice s lékařskou ordinací, lékárna, poštovní úřad, radiotelegrafická stanice a ještě níž v hloubi lodního trupu rozlehlá tělocvična a lázně parní i sprchové s velkým bazénem s mořskou vodou.

Značně prostší vzhled měla druhá třída v přední polovici lodí. Zde chyběla vzdušná vrchní paluba a místo útulných kabin tu byli větší kajuty pro více osob.

Smutným dojmem působilo mezipalubí, kde v dusném vzduchu se tísnily davy lidí snad všech národů mezi zavazadly a žoky, které posloužily na holé podlaze za polštáře a podušky. Těmto ubožákům nebude cesta jistě příjemná...

Před polednem byla loď odpoutána od mola a vlečena remorkérem, vzdalovala se zvolna z přístavu. Veliké koráby nesmějí totiž použít vlastní pohon, dokud se neoctnou v patřičné vzdálenosti od zakotvených menších lodí, protože by svými mohutnými lodními šrouby způsobily nebezpečné vlnobití.

Konečně se remorkér odpoutal, Šrouby zabraly a obrovský parník plul na širé moře. Záhy zmizelo panorama Terstu, jako by se propadalo do mořské hlubiny, Roma obeplula západní výběžek Istrijského poloostrova a zahnula k jihu.

Lodní zvon volal k obědu. V jídelně se ukázala pestrá směs národností, z nichž nejvíce zajímalo Petra několik cizokrajných osobností, o nichž dosud četl jen v povídkách.

S anglickým důstojníkem seděl u stolu vznešený Arab, jinde zase Ind s bílým turbanem na hlavě, z něhož zářil velký, krvavě rudý rubín; mezi dvěma italskými důstojníky se živě bavil temnolící habešský hodnostář a ve

společnosti několika Angličanů projednávali své záležitosti dva australští farmáři. V rohu jídelny obsadili stůl čtyři šikmoocí Číňané či Japonci.

Angličtina střídala se s němčinou, franštinou i italštinou a občas se ozval orientální jazyk.

„Zajímavá společnost, vid’?“ obrátil se Falta na Petra.

„Vy jste Čech?“ otázal se udiveně Faltův souseď, asi čtyřicetiletý pán, který dosud hovořil německy s dámou, sedící po jeho pravé straně.

Otázka pronesená plynou česřtinou Faltu samozřejmě překvapila.

„Ano, z Turnova,“ přisvědčil radostně. „A vy...?“

„Já jsme sice z Norimberku, ale původem jsem Čech. Dokonce trochu váš krajan, z Mladé Boleslavi, kde měl můj otec koželužskou továrnu. Po válce jsem po otcově smrti prodal závod a usadil se v Norimberku, kde jsem se stal společníkem veliké vývozní a dovozní kožišnické firmy.“

„Jistě jste měl zajištěné velké výhody, rozhodl-li jste se opustit vlast,“ řekl Falta s úsměvem.

Snad jeho krajan vycítil osten v těchto slovech, neboť se vážně rozhovořil: „Křivdil byste mně, kdybyste se domníval, že jen touha po zisku přivedila mé rozhodnutí. Byly v tom sice také obchodní důvody, ale nejen ty.“

V osmnáctém roce na jaře léčil jsem se v nemocnici z dosti těžkého zranění a měl jsem už zase odjet na bojiště. Jednoho dne jsem nesl důležité listiny na velitelství náhradního pluku. Pojednou asi sto kroků přede mnou dopadl z dalekonosného děla do průčelí soukromého domu granát. Účinek byl příšerný: v okamžiku se přední zeď domu sesula a do ohlušující detonace, rachotu a praskotu mísil se nářek raněných. Běžel jsem k místu hrůzy a po několika krocích jsem před sebou spatřil potácející se dívku s krvácející paží. Sotva jsem ji zachytil, omdlela. Odnosl jsem ji do průjezdu nejbližšího domu a do poschodí, kde náhodou měl ordinaci lékař.

Naštěstí bylo její zranění jen lehké, pouhá tržná rána a dívka utrpěla více nervovým otřesem. Brzy se vzpamatovala a po zotavení dopravil jsem ji domů k rodičům.

V týdnu, který jsem ještě měl do odjezdu na frontu, jsem ji denně navštěvoval. Po skončení války jsme se shledali, ale já jsem se vrátil se svým plukem do vlasti. Skoro rok jsme si dopisovali, až konečně...“

„Se vdala,“ dodal Falta s trpkým úsměvem.

„Ano, vdala se,“ potvrdil česky a německy dodal: „Dovolte, abych se vám představil: jmenuji se Nešpor. A zde je moje paní, Melanie, o níž jsem vám vyprávěl, a zde naše dcerka, Pavla.“

Falta představil sebe a svého syna.

„Promiňte mi, prosím,“ koktal v rozpacích.

„Nemám vám co promíjet,“ smál se Nešpor. „Vaše domněnka by jen potvrdzovala pořekadlo: Sejde z očí, sejde z mysli. Nestalo-li se tak v mém

případě, pak je to jen důkazem, že toto rčení má také výjimky. Neposedáme se na vrchní palubě na svěží vzduch?“

„Ano, pojd'me!“ zajásal Petr.

„Vy asi cestujete na moři poprvé?“ otázal se Nešpor.

„Ano, prosím,“ přikývl Petr.

„Pak bude mít pohled na moře pro vás jistě půvab. Také moje dcerka pluje poprvé. Už se ani nemůžeš dočkat, vid', Pavlo?“

„Velmi se těším, tatínku!“ zvolala dívka čistou češtinou.

„Slečna mluví česky?“ podivil se Falta.

„Stejně jako německy,“ odpověděla.

Když vyšli na vrchní palubu, loď právě míjela jižní cíp Istrijského poloostrova. Falta se od hovorného Nešpora dověděl, že už sjezdil skoro všechny díly světa. Nakupoval kožešiny v polárních krajích stejně jako v tropech. Teď jede do Austrálie za nákupem vačic a jiných kožešin. A poněvadž Roma pluje až do Sydney, budou pospolu. V Sydney se rozloučí, protože Falta se synem odplují jiným parníkem na Fidži, kdežto Nešpor s rodinou se zdrží v Austrálii delší dobu a na zpáteční cestě se zastaví ve východní Africe.

Zatímco si rodiče svěřovali své osudy, byly děti zaujaty nádherou širého moře, jehož blankytně modrá hladina jako by byla zdobena stříbrnými pásy, ženoucími se k lodi, o jejíž bok se třísily, a změněny v divoké, šumící a hučící peřeje, válely se do nedohledné dálky za lodí v prudkém, klínovitě se šířícím pruhu, označujícím lodní dráhu. Trychtýřovité víry a vysoké hřebeny zpěněných vln, jež jako by letěly vzad, byly jediným důkazem rychlosti lodí, která zdánlivě stála na místě.

Hejna racků a mořských vlaštovek kroužila kolem lodí, houpala se na vlnách a usedala krotce na obrubu paluby.

Zaujati tolika novými zážitky ani nezpozorovali, že odpoledne už pokročilo a přišla chvíle, kdy se podává svačina. Teprve příchod cestujících, kteří obsadili většinu stolů na vrchní palubě je vyrušil a to už zval Nešpor mladou dvojici ke stolu.

Zasedli k malému stolu uprostřed paluby, těsně vedle větrací roury, která svým širokým, zahnutým otvorem se tyčila asi dva metry nad nimi.

Po chvilce si pochutnávali na mražené kávě a sladkém pečivu.

ČERNÝ CESTUJÍCÍ

Pojednou slyšeli chraplavý hlas, který vycházel jakoby z megafonu shůry, těsně nad nimi. Podívali se k rozpjaté plachtě nad sebou a pátrali po tajemném mluvčím, pak ulpěly Faltovy oči na Nešporovi a z Faltových rtů se ozvala otázka:

„Vy jste břichomluvec?“

„Chtěl jsem se právě totéž zeptat vás,“ smál se Nešpor, „ale pochybuji, že byste tak virtuózně dovedl napodobit klukovský hlas...“

Vtom se ozval záhadný hlas opět. Falta ani Petr nerozuměli slovům, ale podle tónu vystihli, že nějaký neviditelný kluk s vyprahlým hrdlem škemrá na nich jako cikáně. Zato rozuměla velmi dobře rodina Nešporova:

„Za boga, dajte mi, dá popijem!“ ozvalo se srbsky.

„Tamhle je!“ ukazoval Petr na ústí ventilační roury.

Skutečně: z oválného otvoru se na ně šklebila klukovská tvář, zrudlá vedrem a lesknoucí se potem, jehož špinavé stružky, kanoucí ze špičky nosu, žíznivě olizoval červený jazyk.

„I ty uličníku!“ zaláteřil Nešpor. „Vsadím svůj krk, že jedeš načerno, ne?“

„Ano, uhodl jste.“

„Jak ses dostal na lod?“

„V žoku s koudelí.“

„Lišáku! To ses až ze skladiště vyškrábal nahoru?“

„Lehce! Ale prosím vás, dejte mi aspoň trošku napít a já zase zmizím. Jídla mám dole dost: konzervy, suchary a jiné dobroty. Ale nic tekutého.“ říkal hoch prosebně.

Nebylo možné odepřít tomuto sotva čtrnáctiletému chlapci s vyhublou, dětskou tváří a bystrými očima. Naštěstí sem nebylo vidět od ostatních stolů, od nichž bylo ústí roury odvráceno. Nešpor vystoupil na židli a podal slepému pasažéru svou číši, jejíž obsah v okamžiku zmizel ve vyprahlém hochově hrdle.

„Velice vám děkuji, gospodine,“ olizoval se. „Dejte vylízat sklenice po té zmrzlině,“ škemral dále.

„Poslyš, chlapče,“ nutil se Nešpor do přísného tónu, „měl bych tě vlastně udat.“

„To vy neuděláte, gospodine,“ usmál se hoch. „Jsem sirotek a chtěl bych poznat svět, dobrodružství. Děkuji vám, gospodine,“ děkoval, když mu Nešpor podal kalíšek se zbytkem Pavliny mražené kávy.

„Hleďte, pánové, nemám na světě už nikoho. Žil jsem poslední dobu v Bělehradě mezi lidmi, kteří pracují jen v noci. Jak? To vám jistě nemusím povídat. Ale já nechci být lupičem jako oni! Marně jsem hledal zaměstnání. A nedívám se. Kdo by důvěřoval čtrnáctiletému sirotku? Tak jsem utekl z

Bělehradu a pěšky, v noci, v otevřených vagónech nákladních vlaků mezi bednami a sudy jsem se dostal do Splitu. Odtud pak nákladní lodí, kde mě přijali za stravu, kterou jsem takhle odpracoval,“ ukázal útlé dlaně s krvavými mozoly, „doplul jsem do Terstu. Vloudil jsem se v přístavu do skladiště, kde právě nakládali žoky s koudelí a jiné zboží pro tuhle loď. Měl jsem štěstí: dva dělníci hovořili spolu srbsky. Poprosil jsem, aby mě vpašovali do té koudele. Osopili se na mne a chtěli mě vyhnat. Ale tu se jeden dal do smíchu a povídá:

„Víš co, Beppo? Vem to čert: zašijeme ho do žoku. Má chuť do světa, ať se tedy projede, Roma staví až v Alexandrii, tam ho vylodí a konzulát se už o něho postará. Roma pro to nezchudne.“

„Máš pravdu,“ povídá druhý.

Dali mi do kapsy kudlu, abych ze žoku mohl vylézt. Za hodinu jsem byl v Romě. Panečku, ale nechtěl bych to opakovat. Loučil jsem se se světem při myšlence, že se snad octnu někde pod bednami, které mě rozmačkají na kaši, nebo jinými pytli, odkud se nedostanu a kde se udusím, nebo zemřu hladu a žízní.

Naštěstí se to nestalo, S dvěma jinými žoky koudele jsem byl složen stranou, poněvadž to byla koudel určená k čištění strojů.

Poměrně lehce jsem se dostal ze žoku a větrací rourou se vyšplhal až sem. A zase jsem měl štěstí, že jsem se zde setkal s krajany. Jinak by to mohlo se mnou zle dopadnout. Je pravda, pánové, že by mě hodili přes palubu, kdyby mne našli?“ končil úzkostlivou otázkou.

„Ne,“ klidnil ho Nešpor. „Nebylo by to tak zlé. Už několikrát se při mých cestách objevil podobný případ a vždycky skončil pro takového odvážlivce dobře. Zařadili ho do pomocného mužstva a při nejbližší příležitosti odevzdali v cizině konzulátu. Někdy se uchytil na lodi, když byl šikovný a vyznal-li se v některém řemesle.

„Já se nevyznám,“ řekl hoch smutně.

„Jsi ještě mladý. Chodils do školy?“

„Ano! Rodiče byli velmi přísní. Umím číst, psát i počítat. Tatínek pracoval v bělehradském přístavu, kde zahynul při výbuchu benzínu na tankové lodi. Za rok umřela maminka.“

„Znáš ještě jinou řeč kromě srbštiny?“ zeptal se Nešpor.

„Trochu italsky, pokud jsem pochytil, a česky.“

„Česky? Kde ses naučil česky?“

„Maminka byla Češka.“

„Jak se jmenuješ?“

„Stanko Rajič.“

„Máš nějaké doklady?“ zeptal se Nešpor.

„Mám vysvědčení ze školy,“ odpověděl hoch.

„Ukaž!“

Hoch vyňal z kapsy své kamizoly svazek zabalený v umolousaném papíře a podal jej Nešporovi.

„Docela slušná vysvědčení,“ hučel Nešpor. „Ten chlapec je na šikmé ploše. Kluci se dají strhnout dobrodružnými sny! Co z něho bude v cizině? Pokud nezahyne, stane se zločincem.“

„Což abychom se zaň přimluvili na konzulátu v Alexandrii?“ řekl Falta.

„Tím mu nepomůžeme. Konzulát ho pošle zpátky a v Bělehradě ho vezme policie do vyšetřování pro potulku. Zavřou ho a to bude počátek konce. Kriminál mladého člověka spíše zkazí, než polepší.“

„Vy jste Češi?“ zeptal se chlapec udiveně.

„Ano,“ odpověděl Nešpor.

„Prosím vás, ujměte se mne!“ řekl prosebně chlapec.

„Poslyš, Stanko, vylez z té roury!“ zvolal Nešpor rázem rozhodnut.

„Ale... pane... proboha... vy mě chcete ...“

„Zachránit, blázne!“ vpadl Nešpor. „Pojedeš v třetí třídě jako slušný hoch. Zaplatím ti cestu do Alexandrie, tam vystoupíš a nalodím tě na některou obchodní loď, se kterou se vrátíš do Terstu. Tam odtud pojedeš vlakem do Norimberku v Německu a přihlásíš se s mým dopisem u dovozní a vývozní firmy HAUTIMPEX, která tě zaměstná zatím ve skladišti. Budeš-li pilný a poctivý, budeš za několik let jezdit po celém světě jako já. Ale do té doby musíš nechat všech dobrodružství. Tak co, chceš, nebo nechceš?“

„Pane... nežertujete?“ nevěřil Stanko.

„Naprosto ne!“

Chlapec zavýskl, jako opice se vysoukal z roury a sešplhal se na palubu. Jediným skokem byl u Nešpora:

„Ja-jak vám mám po-dě-ko-vat?“ rozpráhl radostí ruce.

„Nono, komediante,“ bránil se Nešpor, „přestaň! Vždyť jsi plný prachu a koudele!“

Tato scéna ovšem už neušla ostatním přítomným a také lodnímu důstojníku, který přispěchal.

„Co to znamená?“ tázal se a změřil kluka přísnýma očima,

„Vysvětlím vše v lodní kanceláři,“ řekl Nešpor.

„Vetřelec, ne? Pluje bez lístku? Slepý pasažér? Jak se dostal na vrchní palubu?“ chrlil ze sebe důstojník otázky.

„Řekl jsem již, že vysvětlím,..“

„Dobře, pane! Berete všecku odpovědnost?“

„Ano!“

„Račte se mnou, prosím,“ uklonil se důstojník.

Důstojník uvedl malého provinilce s jeho ochráncem do kanceláře lodního kontrolora, který se zpočátku tvářil velmi přísně, ale zvlídněl, když Nešpor mu sdělil své rozhodnutí, že zaplatí za hochu plavbu ve třetí třídě do Alexandrie.